

Vlaams
Parlement

vergadering **C350**
zittingsjaar 2020-2021

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Energie

van 30 juni 2021

(Wegens de coronamaatregelen werd deze vergadering via videoconferentie georganiseerd.)

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Bart Claes aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de reactie van Eloya op het laadpalenplan van minister Somers – 3698 (2020-2021)	3
VRAAG OM UITLEG van Bart Claes aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verplichting voor kmo's om energieaudits te laten uitvoeren – 3871 (2020-2021)	5
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het sociaal rapport van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt over 2020 – 3915 (2020-2021)	7
VRAAG OM UITLEG van Bart Claes aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de ontwikkeling van subsidievrije windmolenprojecten – 3987 (2020-2021)	9
VRAAG OM UITLEG van Staf Aerts aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het stimuleren van burgerparticipatie bij investeringen in duurzame energieprojecten – 4114 (2020-2021)	12

VRAAG OM UITLEG van Bart Claes aan Zuhel Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de reactie van Eloya op het laadpalenplan van minister Somers – 3698 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes (Vlaams Belang): Minister, op 25 mei maakte uw collega-minister Somers zijn plannen bekend om via gemeentelijke 'laadpaalplannen' 66.000 laadpunten te creëren in Vlaanderen. De bedoeling is om aan de hand van 5 actiepunten steden en gemeenten aan te sporen het aantal laadpalen op hun grondgebied te verhogen. Heel wat experts stelden vragen bij de voorgestelde actiepunten. Zo ook Eloya, de Unie van Elektriciens. Volgens de heer Van Mol – hij is algemeen directeur – is het geen goed idee om hard in te zetten op de installatie van laadpalen bij particulieren. Het huidige elektriciteitsnet is volgens hem absoluut niet voorzien om die extra vraag naar stroom op te vangen. Desalniettemin zet het eerste actiepunt van minister Somers, dat lokale besturen aanraadt laadkabels op de stoep toe te laten zodat wie thuis geen garage of oprit heeft op deze manier zijn wagen kan opladen, daar wel op in. Ook stellen zij – Eloya – zich vragen bij de verantwoordelijkheid in het geval er kabels beschadigd geraken of als er een ongeluk zou gebeuren.

Volgens de heer Van Mol moet ons elektriciteitsnet sowieso verzwakt worden, willen we de extra vraag naar stroom – die de elektrificatie van ons wagenpark met zich mee zal brengen – kunnen opvangen. Fluvius daarentegen spreekt tegen dat het elektriciteitsnet verzwakt zal moeten worden. Volgens de Fluvius-woordvoerder, de heer Verdoodt, stelt zich op dit moment geen probleem en zal de omslag naar elektrische bedrijfswagens vanaf 2026 géén problemen opleveren. Fluvius geeft wél aan dat het elektriciteitsnet niet is voorzien op een volledig elektrisch wagenpark.

Minister, ik heb voor u de volgende vragen.

Wat is uw algemene visie op het laadpalenplan van uw collega, minister Somers?

Hebt u hieromtrent overleg gepleegd met collega Somers? Zo ja, wanneer was dat, en wat is er concreet besproken geweest? Indien niet, zult u dan nog overleg plegen met minister Somers om de impact van de gemeentelijke 'laadpaalplannen' op het net te bespreken?

Eloya en Fluvius lijken dus een tegengestelde visie te hebben op de impact van de elektrificatie van het wagenpark op het elektriciteitsnet. Toch geeft ook Fluvius toe dat we nog niet klaar zijn voor een volledig elektrisch wagenpark.

Bij welke van deze visies sluit u zich aan? Bent u bereid hiertoe bijkomend onderzoek te gelasten? Wat wordt er op dit moment ondernomen om het net voor te bereiden op de omslag naar volledige elektrische mobiliteit? Plant u nog andere stappen te ondernemen om op deze toekomst voorbereid te zijn?

Een bijvraag: op sommige plaatsen in Vlaanderen komen de oude drie fasen wisselspanningsnetten van 230 volt nog vaak voor. Bepaalde elektrische wagens kunnen op zo'n net niet opgeladen worden, tenzij een dure scheidingstransformator wordt geïnstalleerd.

Weet u hoeveel gezinnen in Vlaanderen op dit moment nog aangesloten zijn op dergelijke netten?

Wordt er gewerkt aan een versnelde vervanging van deze oude netten? Zo ja, bestaat hier een planmatige aanpak met tijdlijn voor? Indien niet, vindt u dat hier nood aan is?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u wel, collega Claes. Het is zo dat we aan het begin van de legislatuur hebben afgesproken dat minister Peeters – die bevoegd is voor Mobiliteit, en ook de laadinfrastructuur – de uitrol daarvan op zich neemt. De uitdaging waar we voor staan is groot. Minister Somers heeft heel specifiek, naar de lokale besturen toe, een laadpalenplan opgesteld. Het is wel begrijpelijk dat er bij de praktische implementatie van dergelijke ambitieuze plannen ook vragen komen, maar ik reken erop dat hiervoor oplossingen zullen worden gevonden en dat goede praktijken uiteindelijk wél de realisatie van de doelstellingen zullen mogelijk maken.

In november vorig jaar heeft minister Peeters een visienota over laadinfrastructuur voorgelegd aan de Vlaamse Regering. In de voorbereiding van die visienota – omdat er was beslist in de regering dat zij de laadinfrastructuur zou trekken – maar ook in voorbereiding van een ontwerp van decreet over laadinfrastructuur, werken wij natuurlijk samen met al de betrokken collega's, dus ook vanuit ons kabinet, het kabinet van minister Peeters, en ook collega-minister Somers. Ook Fluvius is betrokken bij deze nota's. Hetzelfde geldt voor het Lokaal Energie- en Klimaatpact van minister Somers. De engagementen van de lokale besturen in dit pact moeten leiden tot 66.000 laadpalen in 2030. Dit sluit volledig aan bij de eerdere visienota van minister Peeters.

Een enquête over de mobiliteit van de Belgen geeft aan dat 93 procent van de verplaatsingen korter zijn dan 50 kilometer. Voor het grootste deel van de gebruikers van elektrische voertuigen volstaat een gewoon stopcontact van 16 ampère, dit komt overeen met ruim 100 kilometer per nachtelijke oplaadbeurt. Specifieke laadinfrastructuur met grotere vermogens zal enkel nodig zijn voor bepaalde groepen, bijvoorbeeld voor gebruikers van elektrische voertuigen die regelmatig afstanden van meer dan 100 kilometer afleggen.

Ik denk dat zowel Eloya als Fluvius wel een punt heeft. Er zullen sowieso meer netinvesteringen nodig zijn om elektromobiliteit te faciliteren, maar er zal ook meer flexibiliteit en slim laden nodig zijn, bijvoorbeeld op momenten dat er veel zon of wind is. Verstandige keuzes kunnen het totale kostenplaatje laag houden.

Mijn administratie werkt nauw samen met de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) en Fluvius bij de opmaak van een studie, op mijn vraag, die in kaart zal brengen hoe toekomstbestendig ons elektriciteitsnet is voor het aansluiten van steeds meer laadpalen, maar ook meer warmtepompen en PV-installaties (photovoltaic). De volledige studie zal eind 2022 moeten worden opgeleverd. Aan de hand daarvan zullen we heel duidelijke keuzes moeten maken.

De toekomst van de elektrische mobiliteit ligt onder andere in het slim laden van voertuigen. De mogelijkheden van dynamische prijscontracten en het feit dat prosumenten steeds meer aandacht krijgen voor zelfverbruik, zullen ervoor zorgen dat elektrische wagens op het meest geschikte moment worden opgeladen en zo de impact op het net minimaliseren.

Vandaag zijn 230-voltnetten vooral in verstedelijkt gebied aanwezig, maar elk jaar minder. Het aandeel van de sterkere 400-voltnetten in het totale laagspanningsnet is gestegen van ongeveer 77 procent in 2017 naar ongeveer 80 procent in 2019.

De distributienetbeheerders hebben in 2020 een investeringsplan voor de komende drie jaar ingediend bij de VREG. Na een grondige beoordeling heeft de VREG de

investeringsplannen van de distributienetbeheerders afgekeurd. De VREG heeft ook aan de distributienetbeheerders gevraagd om de investeringsplannen aan te passen. Een van de gevraagde aanpassingen is een onderbouwde technische en economische afweging van het beleid inzake 230-voltnetten. De aanpassingen zijn gevraagd tegen eind maart 2021. Een geactualiseerd rapport van de VREG met de analyse van de investeringsplannen is nog niet ter beschikking maar ik verwacht dat weldra.

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes (Vlaams Belang): Minister, ik merk dat er een goede wisselwerking is tussen uw kabinet en het kabinet van minister Peeters. Wat het kabinet van minister Somers betreft, heb ik het niet zo goed begrepen maar we zullen zijn plannen wijzen aan zijn voortvarende communicatie, als we dat zo mogen benoemen.

Ik ben wel blij dat die studie er komt. U verwacht die eind 2022, we zullen die dan misschien begin 2023 hier in de commissie kunnen bespreken. Ik maak me immers wel wat zorgen over het net en over de elektrificatie die gebeurt. Het is niet zo dat de mensen dat willen maar ze worden gedwongen. Ik verwijs ook naar de plannen die Brussel eind vorige week heeft bekendgemaakt over de lage-emissiezone en dergelijke meer.

Ik ben blij dat die studie er komt, ik kijk uit naar de resultaten. Voor het overige heb ik geen bijkomende vragen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Deze week was er een studie van Elia waaruit bleek dat door de introductie van zowel laadinfrastructuur, dus meer elektrische auto's, als warmtepompen, we tegen 2030 meer dan een grote kerncentrale kunnen uitsparen aan capaciteit. Dat onderstreept nog eens het belang van een slimme introductie van deze nieuwe technologieën. Ik vraag me af in welke mate in de door u aangekondigde studies wordt kortgesloten met Elia – om een foute terminologie te gebruiken in deze discussie – om op die manier een aantal zaken op elkaar af te stemmen. Dat lijkt me niet onbelangrijk in de gigantische transitie waar we hier voor staan.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega Bothuyne, het is inderdaad logisch dat we ook rekening houden met die studie van Elia. We moeten alle elementen van al die studies meenemen want we staan inderdaad voor een heel grote uitdaging waar we maximaal op voorbereid moeten zijn. Er komt dit jaar ook nog een overleg.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Claes aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verplichting voor kmo's om energieaudits te laten uitvoeren – 3871 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes (Vlaams Belang): Minister, onlangs werd bekend dat de Vlaamse Regering kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) verplichtingen wil opleg-

gen in verband met hun energieverbruik. Uit een enquête van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) zou namelijk blijken dat zaakvoerders meer belang hechten aan investeringen in bedrijfsvoering dan in maatregelen rond energie-efficiëntie. Volgens de VREG zou de bereidheid bij kmo's om hierin te investeren zelfs afnemen.

Bedrijven met een primair energieverbruik tussen 13,9 en 27,8 gigawattuur zullen worden verplicht om een energieaudit te laten uitvoeren. Ze zullen daarop energiebesparende maatregelen op maat ontvangen. Van deze maatregelen zullen die met een verwacht rendement van 15 procent ook verplicht uitgevoerd moeten worden. Ook grote ondernemingen, die al onder de verplichting vallen om een energieaudit te laten uitvoeren, zullen in de toekomst verplicht worden dergelijke maatregelen uit te voeren.

Maar ook kmo's met een nog lager verbruik, tussen 8,3 en 13,9 gigawattuur, ontsnappen niet aan de nieuwe verplichtingen. Zij zullen in plaats van een energieaudit een zogenaamde energiebalans moeten opstellen. Een dergelijke balans moet hen inzicht geven in hun energieverbruik. Maar ook hier geldt dat maatregelen die in minder dan drie jaar terugverdiend zijn, zogenaamde no-regretmaatregelen, verplicht moeten worden uitgevoerd.

Minister, hebt u al reacties ontvangen van kmo's of belangenorganisaties? Wat hielden deze in?

Wie zal de verplichte energieaudits uitvoeren?

Wat zijn de verwachte gemiddelde kosten van een dergelijke energieaudit? Zullen deze volledig gedragen moeten worden door de kmo's of komt de Vlaamse overheid hierin tussen?

Zullen bedrijven die niet akkoord gaan met de maatregelen die volgens de audit een rendement van 15 procent opleveren, zich hier op enigerlei wijze tegen kunnen verzetten?

Wat zijn de verwachte gemiddelde kosten van een dergelijke energiebalans? Zullen deze volledig gedragen moeten worden door de kmo's of komt ook hier de Vlaamse overheid tussen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega Claes, de conceptnota over de versterkte wetgeving voor niet-energie-intensieve ondernemingen werd op 4 juni 2021 voorgelegd aan de Vlaamse Regering. Ik wens het overleg op te starten met de stakeholders met als doel input te verzamelen voor het verder concreet uit te werken regelgevend kader.

Een eerste stakeholderoverleg heeft plaatsgevonden op 10 juni 2021, via de Stroomgroep Energie-efficiëntie, georganiseerd door het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA). Tijdens deze stroomgroep werd de conceptnota voorgesteld aan de stakeholders, waaronder de sectorfederaties en het Vlaams netwerk van ondernemingen (Voka). De stakeholders hebben nu tijd om hun reacties door te geven tot eind augustus. Bij de verdere uitwerking plannen we nog een tweede stakeholderoverleg.

Een energiedeskundige zal de energieaudits uitvoeren. Dat kan zowel intern als extern gebeuren. Voor deze energiedeskundige zullen dezelfde voorwaarden gelden als voor de bestaande energieaudit voor grote ondernemingen.

De kosten voor een energieaudit worden geschat op 5000 à 7000 euro, wanneer er wordt gewerkt met een externe energiedeskundige. Deze kosten zijn afhankelijk van verschillende factoren, zoals de grootte van de onderneming en de complexiteit van de processen.

De kosten voor het laten opmaken van de energieaudit worden gedragen door de onderneming zelf. Door het uitvoeren van de rendabele energiebesparende maatregelen zullen de kosten van de audit ruimschoots worden terugverdiend via een lagere energiefactuur. De jaarlijkse energiefactuur van deze ondernemingen kan oplopen tot 1 miljoen euro.

We bekijken momenteel, in overleg met de stakeholders, om in een analoge regeling te voorzien als in het conform verklaarde energieplan, dat van toepassing is voor de heel energie-intensieve ondernemingen. Hier staat gestipuleerd dat op gemotiveerd verzoek van de exploitant bij het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap de termijn kan worden verlengd of vrijstelling kan worden verleend voor de uitvoering van die maatregelen.

De kosten voor een energiebalans worden door het VEKA geschat op ongeveer 2000 euro wanneer gewerkt wordt met een externe energiedeskundige. Ook de kosten van een energiebalans zijn afhankelijk van heel wat factoren en worden gedragen door de onderneming zelf. Ook hier zijn er natuurlijk terugverdieneffecten van de besparing die men daardoor kan doorvoeren in het bedrijf.

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes (Vlaams Belang): Voorzitter, ik stel voor dat we die conceptnota, zodra die wordt vrijgegeven, bespreken in de commissie.

Minister, kosten van 5000 tot 7000 euro met een terugverdieneffect op drie jaar zullen veel ondernemers niet aanspreken, zeker niet in het huidige klimaat. Ik denk dat ze al hopen om over drie jaar nog in business te kunnen zijn. Het gaat om een zoveelste verplichte regel die erbij komt. Wie ondernemers een beetje kent, weet dat zij van belastingen maar nog meer van al die verplichte regeltjes af willen. Ik denk dat al die regels het ondernemerschap in Vlaanderen zeker niet ten goede zullen komen. Het is goed dat er een audit bestaat maar veel ondernemers vinden het jammer dat die verplicht wordt opgelegd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het sociaal rapport van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt over 2020 – 3915 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Jaarlijks publiceert de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) het rapport over de sociale statistieken. We krijgen daarin een update van het sociaal energiebeleid in het algemeen en de uitvoering van de sociale-openbare dienstverplichtingen in het bijzonder.

2020 was op dat vlak een opmerkelijk jaar. Als gevolg van de COVID-19-crisis werd de civiele noodsituatie afgekondigd waardoor gedurende een hele periode geen budgetmeters meer konden worden geactiveerd. Deze maatregelen zorgden voor enkele duidelijk dalende trends.

Concreet daalden het aantal definitieve opzeggingen in de commerciële markt, het aantal ingebrekestellingen door de netbeheerder, het aantal actieve budgetmeters, het aantal behandelde dossiers door de lokale adviescommissie (LAC) en het aantal afsluitingen fors.

De VREG signaleert een historisch laag aantal klanten bij wie de distributienetbeheerder als sociale leverancier moet optreden. Die afname is een rechtstreeks gevolg van het lagere aantal definitief opgezegde leveringscontracten in de commerciële markt.

De VREG waarschuwt dat de dalende trends in het rapport mogelijk een vertekend positief beeld geven van de energiearmoedesituatie. Wat de uiteindelijke impact zal zijn van de covidcrisis en de stijgende energieprijs in het eerste deel van 2021 zal in de komende maanden blijken.

Alhoewel de VREG rapporteert dat het aantal opgestarte afbetalingsplannen bij de commerciële leveranciers zo goed als stabiel bleef ten opzichte van het voorbije jaar, blijven ze kritisch voor de gehanteerde afbetalingsplannen. Enkele jaren terug, in 2014, publiceerde de VREG reeds een mededeling tot goede praktijk betreffende betaalplannen bij commerciële leveranciers. De VREG stelt nu vast dat de afbetalingsplannen bij de leveranciers in 2020 een blijvend knelpunt vormen. Ze zien vooral een grote discrepantie tussen het reële gemiddelde afbetalingsbedrag en het afbetalingsbedrag in de goede praktijk. We hebben hierover in het verleden ook met uw voorgangers gediscussieerd om ervoor te zorgen dat er haalbare en betaalbare afbetalingsplannen komen, want anders hebben ze geen zin.

Tot slot is het interessant dat de VREG dankzij de komst van de digitale budgetmeter zicht krijgt op een aantal nieuwe statistieken die de problematiek van energiearmoede nog beter in kaart kunnen brengen.

Minister, hoe interpreteert u de data en trends die uit het sociaal rapport 2020 van de VREG naar voren komen? Hoe verhoudt het rapport zich tot andere indicatoren wat betreft energiearmoede, zoals de Barometer Energiearmoede van de Koning Boudewijnstichting? Hoe interpreteert u de opmerkingen van de VREG betreffende de door de commerciële leveranciers gehanteerde afbetalingsplannen? Dringt een strikter decretaal kader zich niet op? Zult u hieromtrent stappen ondernemen? Hoe interpreteert u de nieuwe inzichten die de digitale budgetmeter oplevert? Dienen er op basis van deze nieuwe inzichten extra beleidsmaatregelen te worden genomen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Ik denk dat de dalende trend vooral te maken heeft met de covidcrisis. De noodtoestand werd uitgeroepen, maar we hebben natuurlijk ook een energiepremie van 202 euro voor meer dan 800.000 Vlamingen voorzien. Ik denk wel dat er een vertragend effect zit in 2020. We blijven de situatie opvolgen, onder andere om eventuele effecten van de crisis op te pikken, maar ik verwacht wel nog een gevolg.

De sociale statistieken geven slechts een beeld van de gemeten energiearmoede, terwijl de Barometer Energiearmoede ook een beeld geeft van de subjectieve en verborgen energiearmoede. Doordat we via de digitale meter voor het eerst ook zicht krijgen op het aantal zelfafsluitingen, zullen we in de toekomst ook verborgen energiearmoede beter kunnen capteren via de sociale statistieken.

In 2020 stelden we een lichte daling vast in het aantal niet-nageleefde afbetalingsplannen. Ongeveer twee derde van de afbetalingsplannen werd uitgevoerd en een derde werd niet correct nageleefd. Het gaat hier om aflossingen die minstens één keer per jaar niet of te laat plaatsvonden. In het kader van de opmaak van het

Energiearmoedeprogramma dat ik begin volgend jaar aan de Vlaamse Regering zal voorleggen, zal ik met de leveranciers nagaan wat de redenen zijn waarom zij de richtlijnen uit de goede praktijk niet consequent toepassen en met aandrang vragen dat ze hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen en in de toekomst de richtlijn wel consequent toepassen. Ik kom daar begin volgend jaar op terug via het Energiearmoedeprogramma.

En ja, met de digitale meter krijgen we dus inderdaad voor het eerst ook zicht op het aantal zelfafsluitingen. Uit de eerste cijfers van 2020 blijkt bijvoorbeeld dat er mogelijk een groep gezinnen is die enkel oplaadt wanneer het echt niet anders kan. Verdere inzichten die we verwerven in de loop van dit jaar zullen worden meegenomen in het Energiearmoedeprogramma, zoals ik eerder heb gezegd, dat we aan het opstellen zijn.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Er komt dus nog wat aan, minister, wat betreft het Energiearmoedeprogramma.

Nog één element over de afbetalingsplannen. Daar hebben we in de vorige legislatuur ook wat over gediscussieerd in de commissie, en ook toen zei uw voorganger dat de leveranciers daarop aangesproken zouden worden, en dat er zou worden gevraagd dat ze de code goede praktijken zouden opvolgen.

We moeten echter jaar na jaar vaststellen dat dat bij een aantal leveranciers gewoon niet gebeurt en eigenlijk is dat niet verstandig. Als men te hoge aflossingsbedragen vastlegt in zo'n plan, dan is het niet onlogisch dat het ook moeilijk is voor de betrokkenen om het op te volgen en uit te voeren. Men schiet dus eigenlijk in eigen voet.

Ik denk dat een decretale basis niet slecht zou zijn, om op die manier een goede praktijk te gaan afdwingen. Dat is in het belang van de klanten die het moeilijk hebben, maar ook in het belang van de leveranciers en de geloofwaardigheid van onze energiemarkt. Dus ik denk dat het tijd wordt om die stok achter de deur ook effectief te gaan gebruiken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bart Claes aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de ontwikkeling van subsidievrije windmolenprojecten – 3987 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes (Vlaams Belang): Minister, onlangs werd het nieuws bekend dat de staalgigant ArcelorMittal, samen met windmolenexploitant Storm, windmolens wil plaatsen op de terreinen van het eerste bedrijf, zonder subsidies aan te vragen voor die opgewekte stroom.

Het project werd door ArcelorMittal en Storm voorgesteld op 15 juni 2021 en ook u was daar aanwezig, als ik het goed voorheb. Volgens de bedrijven was het interessant om het zonder subsidies te doen. ArcelorMittal heeft zich bereid verklaard om twintig jaar lang de stroom die de windmolens opwekken, af te nemen aan een vaste prijs. En die prijs zal volgens de CEO van Storm lager liggen dan de huidige marktprijs.

Er zouden drie windmolens worden ingeplant van elk 230 meter hoog, met elk een vermogen van 6 megawatt. Dat is aanzienlijk hoger dan de gemiddelde windturbine die momenteel op ons grondgebied staat. Dat schommelt rond 2 megawatt. Het gaat immers ook om de grootste types windmolens die in België op land worden geplaatst. Door hun grootte zijn ze veel kostenefficiënter dan de kleinere varianten.

U gaf aan dat u aan oplossingen werkt om subsidievrije projecten financierbaar te maken. "We zien dat er meerdere initiatieven zoals dit zullen komen. In de komende maanden gaan we hier meer over communiceren", stelde u. Bovendien gaf u ook te kennen dat het het eenvoudigste zou zijn om de oude bestaande windmolens te vervangen door die nieuwe, efficiëntere exemplaren.

Hierbij toch enkele vragen, minister.

U sprak over "meerdere initiatieven zoals dit". Zijn er dan nog andere bedrijven die hebben aangegeven dat ze die subsidievrije windmolenprojecten willen aanvangen? En indien ja, om welke bedrijven en welke sites gaat het hier?

Is het volgens u enkel mogelijk om met die grote windturbines, die toch aanzienlijk groter zijn dan de windmolens die we nu kennen, vandaag subsidievrije stroom op te wekken?

Plant u stappen te ondernemen om die oude bestaande windmolens te vervangen door nieuwe, efficiëntere exemplaren? Zo ja, welke?

Nieuwere, efficiëntere windmolens zijn ook aanzienlijk hoger dan de oudere molens. Verwacht u dat de grootschalige vervanging van zulke windturbines opnieuw buurtprotest zal uitlokken en tot een eindeloze procedureslag zal leiden? Indien ja, hoe plant u hieraan tegemoet te komen? Indien niet, waarom denkt u dat er geen procedureslag zal plaatsvinden?

En tot slot gaf u ook aan te werken aan oplossingen om subsidievrije projecten financierbaar te maken. Wat houden deze oplossingen juist in en wanneer mogen we deze verwachten?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega Claes, de steun voor wind in Vlaanderen is de afgelopen jaren enorm gedaald. In 2013 bedroeg de steun nog 90 euro per megawattuur, in 2019 was dat 25,58 euro, in 2021 is het nog 9,25 euro per megawattuur. De daling van de steun is dus ingezet. Ik verwacht inderdaad wel dat er in de nabije toekomst meerdere initiatieven en projecten zullen komen die steeds minder tot zelfs helemaal geen steun meer nodig zullen hebben. De windturbintetechnologie is de afgelopen jaren immers enorm veel efficiënter geworden. In verhouding tot de investeringskosten leveren de nieuwere windturbines ook meer productie op. De windturbines krijgen niet alleen een grotere rotoroppervlakte en een groter vermogen, de masten worden ook hoger, waardoor ze meer wind kunnen opvangen die krachtiger en stabiel is op grotere hoogte.

Zoals aangegeven, leveren die grote windturbines grote schaalvoordelen op. Er zijn echter ook nog cruciale factoren die de rendabiliteit van een project bepalen. In het voorbeeld van de Gentse haven is er een goed windaanbod relatief dicht bij de kust. Daarnaast spelen ook de inkomsten uit de elektriciteitsverkoop een grote rol. Als de elektriciteit ter plaatse kan worden gebruikt, wat daar ook het geval was, levert dat vaak ook hogere inkomsten op dan wanneer de elektriciteit volledig op het net moet worden geplaatst. Het is dus niet zo dat grootschalige windturbines altijd rendabel zijn en middelgrote windturbines niet rendabel. Veel hangt ook af van de lokale windsterkte en de lokale afname.

In het geval van ArcelorMittal hebben zij een overeenkomst met Storm kunnen afsluiten voor twintig jaar voor de afname van die energie. Op die manier was Storm dan ook zeker van zijn inkomsten voor de komende twintig jaar. Dat maakt het ook voor ArcelorMittal mogelijk om die energie allemaal op de site te gebruiken. Dat was een heel goed project. Ik hoop dat we in de toekomst meer van die projecten kunnen hebben, zeker in havengebieden of op energie-intensieve terreinen.

Het Vlaams Energie- en Klimaatplan raamt inderdaad een groei aan windenergie van gemiddeld 59 megawatt per jaar aan nieuwe projecten en een groei van 49 megawatt per jaar door de vervanging van bestaande projecten door nieuwe turbines. Daarbij worden de turbines om technische redenen niet een-op-een vervangen. Recentere en grotere turbines hebben immers ook andere tussenafstanden, andere funderingen en andere aansluitingen nodig. Welke parken wanneer worden vervangen, hangt ook van de specifieke omstandigheden af, bijvoorbeeld als er een revisie of herstelling moet gebeuren, en is een keuze van de investeerder.

Nieuwere en grotere turbines kunnen, in tegenstelling tot wat men op het eerste gezicht zou denken, ook voordelen hebben op het vlak van de omgeving. De toename in vermogen is niet recht evenredig met de grootte of de hoogte van de windturbine en het hoogteverschil is ook vaak moeilijk waar te nemen vanop een zekere afstand. De nieuwere windturbines zijn meestal stiller en hebben een gesofisticeerde sturing, zodat ze beter kunnen worden geregeld in functie van bijvoorbeeld de geluidsimpact tijdens de stille uren of bij wind in de richting van omwonenden. Ook de slagschaduw kan beter worden gecontroleerd tijdens de uren dat die effect heeft op omwonenden. Meestal zal het aantal nieuwe windturbines voor eenzelfde productie en binnen dezelfde zone ook aanzienlijk lager kunnen liggen, wat ook de hinder door geluid, slagschaduw en impact op het landschap vermindert.

Hoewel er vaak protest is bij een vergunningsaanvraag voor windturbines, zijn er doorgaans weinig klachten na de bouw en inwerkingtreding van windturbines. Doordat de omwonenden ook al vertrouwd zijn met de windturbines in hun omgeving, is de inschatting dat de vervanging van bestaande windturbines niet zal leiden tot grootschalige protesten. Procedures zijn uiteraard nooit uit te sluiten. We hebben daar ook de beroepsprocedure bij de Raad voor aangepast. Dat zal ook wel meehelpen. Maar je kunt het natuurlijk nooit uitsluiten.

Met mijn verwijzing naar de financiering refereer ik onder andere aan de ontwikkeling van energiegemeenschappen. De elektriciteitsafname door leden van een energiegemeenschap, of het dan gaat om burgers of bedrijven, kan extra inkomsten opleveren voor windparken en ook een stabielere inkomstenstroom op langere termijn. Hoe hoger en stabielere de inkomsten van een windpark, hoe eenvoudiger de financiering is.

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes (Vlaams Belang): Minister, het is natuurlijk positief dat windenergie zo eindelijk echt rendabel wordt, dat wil zeggen: zonder subsidies. Dat is een positief iets. Het is ook goed dat daarop ingezet wordt. Ik denk dat daar zeker plaats voor moet zijn, met name in industrieterreinen, waar geen residentiële bewoning is. Ik denk niet dat iemand daar iets op tegen kan hebben.

Maar ik maak mij toch zorgen als ik u dan hoor zeggen dat ook andere windmolens zouden worden vervangen door die nieuwe generatie, tot 230 meter hoog. Dat is vaak dubbel zo hoog als de windmolens die we nu kennen. U zegt dan dat er rekening kan worden gehouden met het geluid en dat ze minder geluid produceren. Dat is goed, maar u zegt ook dat er een sturingsmechanisme zal komen, zodat omwonenden geen last kunnen hebben van slagschaduw. Betekent dat dat de

windmolen, op het moment dat de zon op die hoogte staat en de windmolen slagschaduw zou creëren bij omwonenden, gewoon wordt uitgeschakeld? Of hoe moet ik dat juist zien? Dat snap ik niet helemaal.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: We verwachten inderdaad dat de kleinere windturbines op termijn vervangen worden door grotere. De mogelijke slagschaduw wordt berekend en de molen wordt ook preventief stilgelegd.

Bart Claes (Vlaams Belang): De molen zal dus inderdaad worden stilgelegd. Dat is interessant om te horen.

Ik heb voor de rest geen vragen meer, voorzitter.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Staf Aerts aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het stimuleren van burgerparticipatie bij investeringen in duurzame energieprojecten – 4114 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Minister, mijn vraag bouwt eigenlijk voort op de vorige vraag, over het investeren in windmolens. De aanleiding voor deze vraag is het offshore-project in de Prinses Elisabeth Zone in de Noordzee, dat uiteraard een federale bevoegdheid is. Burgerwind op Zee, een vereniging van 37 burgercoöperaties, gaat op zoek naar 250 miljoen euro om mee te investeren. Dat is een goede zaak, want de zon en de wind zijn van iedereen. Dat iedereen mee kan genieten van de lusten en de winsten van die energieopwekking door middel van zon en wind, is dan ook logisch. Door burgers mee te laten participeren, wordt het ook veel eenvoudiger om een draagvlak te creëren en om de baten te laten terugvloeien naar de lokale gemeenschap, in plaats van naar de vaak buitenlandse energiereuzen. En het stimuleert ook de gemeenschapsvorming.

Op federaal vlak is op voorstel van de ministers Tinne Van der Straeten en Vincent Van Quickenborne beslist dat burgers in de toekomst in dat offshoreproject mede-eigenaar kunnen worden van de windmolens op zee. Ze kunnen dus niet alleen mee investeren, maar ook mede-eigenaar worden, vandaar de vereniging van die 37 burgercoöperaties, Burgerwind op Zee, en hun oproep om daaraan mee te werken.

Er zijn ook al heel wat gemeenten en provincies die burgerparticipatie stimuleren. Zo legt de provincie Oost-Vlaanderen een participatie van minstens 20 procent op als voorwaarde voor de toekenning van een vergunning voor windenergieprojecten. De gemeenten Ninove en Ternat gaan nog een stuk verder, met 50 procent burgerparticipatie. De gemeenten Overijse en Herentals houden het op een verplichte burgerparticipatie bij grootschalige zonne-energieprojecten.

Burgers beter laten participeren in dergelijke projecten is dan ook de boodschap, en dat is ook de boodschap van de Europese richtlijn. In zijn advies bij de recente decreetwijzigingen deed ook de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) de oproep om bij de uitwerking van een decretaal kader burgerparticipatie centraal te stellen in die energiegemeenschappen.

"De concepten uit de richtlijnen leggen de nadruk op de participatie en het versterken van burgers, huishoudens, kleine -en middelgrote ondernemingen en lokale autoriteiten in de energiemarkt. Een energiegemeenschap moet dan ook openstaan voor het open en vrijwillig lidmaatschap van deze partijen. Het is daarom wenselijk dat er voldoende mogelijkheden zijn (...) voor elk van deze partijen, maar in het bijzonder voor burgers, om lid te worden van een hernieuwbare energiegemeenschap of een energiegemeenschap van burgers. Die burgerparticipatie kan gestimuleerd worden en vorm krijgen o.a. via eigenaarschap, medezeggenschap, derdepartijfinanciering, democratische besluitvorming, vastgelegde engagementen in de statuten, etc. De gevraagde periodieke evaluatie moet dit ook opvolgen en eventuele hindernissen voor rechtstreekse burgerparticipatie in energiegemeenschappen in kaart brengen." Ik heb dus een deel letterlijk geciteerd uit de SERV-oproep. Het was zo'n duidelijke boodschap dat ik het graag wilde aanhalen.

Momenteel bestaat er al een systeem om groenestroomprojecten die burgers mee laten participeren en investeren een gunstigere bandingfactor toe te kennen, al is het voordeel minimaal. Maar de verplichting is er vandaag niet. In het callsysteem voor zonnepanelen en middelgrote windturbines is er eigenlijk geen stimulans meer voorzien. De huidige stimuli blijken in sommige gevallen zelfs helemaal hun doel voorbij te schieten: wie als projectontwikkelaar een beroep doet op de voordeliger bandingfactor burgerparticipatie kiest er soms bewust voor om daar geen gebruik van te maken. Want mocht de installatie later verkocht worden dan vordert het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) de volledige steun terug, dus niet enkel het extraatje. Dat is een veel te groot risico.

Minister, overweegt u burgerparticipatie verplicht te maken bij groenestroomprojecten? Zo ja, hebt u dan al een bepaald percentage in gedachten? Wat zijn uw redenen om dat niet te doen?

Werkt u aan een faciliterend kader om meer burgerparticipatie te stimuleren en te ondersteunen? En welk proces wordt er voorzien om tot dit kader te komen?

Hoe evalueert u het bestaande systeem om via een voordeliger bandingfactor burgerparticipatie bij groenestroomprojecten te stimuleren? Volstaat het huidige voordeel? Denkt u eraan om dat bij te sturen en/of aanvullende maatregelen te voorzien?

Hoe groot is momenteel het aandeel van rechtstreekse burgerparticipatie in windenergie in Vlaanderen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega Aerts, bedankt voor de goede en zeer interessante vraag. Burgerparticipatie is heel belangrijk bij zulke projecten. Wij stimuleren en faciliteren dat ook. Op 31 maart 2021 werd het decretaal kader ook goedgekeurd. We werken nu aan een uitvoeringsbesluit waarvan we de principiële goedkeuring binnenkort ook verwachten. Hiermee stimuleren we de burgers om niet alleen te participeren in hernieuwbare energieprojecten, maar ook om actief deel te nemen aan verschillende marktactiviteiten, zoals productie, zelfverbruik, opslag, verkoop, energiedelen, het aanbieden van flexibiliteitsdiensten, enzovoort.

Een wettelijke verplichting tot participatie doen we niet, dat is strijdig met de vrijheid van ondernemen en het eigendomsrecht, zoals beschermd door de Grondwet en de Europese verdragen. Niemand kan worden verplicht om een bepaald deel van zijn aandelen te verkopen aan personen die door de overheid zijn bepaald. We faciliteren dus zeer zeker, en daar hebben we al een decretaal kader voor gemaakt.

Ik kom tot uw derde vraag. Projecten met burgerparticipatie maken 13 procent uit van het totaal aantal nieuw geplande windenergieprojecten. De extra vergoeding

binnen de projectcategorie met burgerparticipatie is beperkt omdat ze enkel de beperkte bijkomende administratieve kosten moet dekken. In het algemeen lijkt het mij niet aangewezen om bepaalde ondernemingsvormen financieel te bevorderen ten opzichte van andere. Alle extra kosten wordt betaald door de elektriciteitsverbruiker, en we moeten natuurlijk zien dat we die elektriciteitsfactuur in de gaten houden.

Uw vierde vraag ging over het aandeel van rechtstreekse burgerparticipatie in windenergie. Op dit moment is het VEKA op de hoogte van 90,1 megawatt opgesteld windvermogen uitgebaat via rechtstreekse burgerparticipatie en 451,6 megawatt via onrechtstreekse participatievormen. Dat geeft een totaal voor projecten met participatie van 542 megawatt of 40 procent op een totaal opgesteld windvermogen van 1372 megawatt.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Bedankt, minister. U gaf aan dat een wettelijke verplichting niet mogelijk is. Maar het is wel zo dat gemeentes en sommige provincies dat wel als voorwaarde stellen in hun vergunning. Op die manier is het dus wel mogelijk, of zie ik dat over het hoofd? Dat was nog mijn verduidelijkende vraag.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik denk dat het kader dat lokale besturen aangeven, eerder ook faciliterend is, zoals wij dat doen. Dat is het kader dat wij hebben opge maakt. Dat is toch wat we als advies krijgen: een wettelijke verplichting tot participatie, dus echt wettelijk, zou in strijd zijn met de vrijheid van ondernemen en het eigendomsrecht. Niemand kan worden verplicht om een bepaald deel van zijn aandelen te verkopen aan personen die door de overheid worden bepaald. Ik denk dus dat wat lokale besturen doen, gelijkloopt met hetgeen wij eigenlijk doen, en dat is vooral die burgerparticipatie maximaal faciliteren.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Dat is voor mij nieuwe informatie, dus ik ga dat toch ook eens bekijken. Want tegelijkertijd zijn die burgercorporaties rond energie, die energiecorporaties net bezig om daarvoor te pleiten. Ik verwonder mij er dus over dat dit niet mogelijk zou zijn, en dat het vanuit de lokale besturen louter een stimulans zou zijn, waarbij ze dan toch die mededingingsregels overtreden. Ik ga mij daar verder in verdiepen, en ik kom daar vermoedelijk nog op terug.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.